

**ALUEELLINEN
KEHITTÄMISTEHTÄVÄ**
KUOPIO

VERKOSTO

YHTEISTYÖ

DIALOGI

OSALLISUUS

TIIMITYÖ

YHDEN-
VERTAISUUS

TOIMINTASUUNNITELMA 2024

ALUEELLINEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄ ETELÄ- JA POHJOIS-SAVO

Kuopion kaupunginkirjasto hoitaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (660/2017) mukaisesti alueellista kehittämistehtävää toimialueenaan Etelä-Savo ja Pohjois-Savo. Alueellisella kehittämistehtävällä luodaan edellytyksiä toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistumiselle voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

TAVOITTEET

Alueellinen kehittämistehtävä toteutetaan kirjastolaissa säädetyn palvelutehtävän mukaisesti.

Toimintavuoden 2024 tavoitteena on Savon yleisten kirjastojen verkostoitumisen ja yhteistyön tukeminen sekä kirjastohenkilökunnan osaamisen monipuolinen kehittäminen. Osaamisen kehittämisen toimenpiteet ja painopisteet vuonna 2024 pohjautuvat kirjastolakiin, alueen kirjastohenkilökunnan toiveisiin ja palautteeseen (mm. kirjastovierailujen yhteydessä käydyt keskustelut), AVIn peruspalvelujen arviointiin, OKM:n *Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi* -toimenpideohjelmaan, kirjastojen ja työelämän tulevaisuuden näkymiin, kansalliseen yhteistyöhön sekä alueemme AKE-suunnittelutyöryhmän näkemykseen.

Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään kehittävän arvioinnin ajatusta, jossa toimintaa kehitetään jatkuvasti yhdessä alueen kirjastohenkilökunnan kanssa kirjastolaissa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Alueen kirjastoissa tehtävillä vierailuilla on tässä tärkeä rooli. Jatkuvan dialogin avulla päästään seuraamaan tehokkaammin kirjastojen toimintaympäristön paikallisia muutoksia ja ennakoimaan nopeammin tulevia tarpeita.

TOTEUTUSTAPA

SUUNNITTELUN RAKENTEET

Savon alueellisen kehittämistyön suunnitteluryhmä pohtii alueelliseen tietoon nojaten, pitkällä tähtäimellä Savon kirjastoille parhaiten soveltuvia osaamisen kehittämisen teemoja ja tapoja sekä kirjastojen verkostoitumista ja yhteistyötä tukevia toimia. Työryhmässä on pysyvä edustus Kuopiosta, Mikkelistä ja Itä-Suomen AVIsta. Lisäksi mukana on Etelä- ja Pohjois-Savon kirjastojen vaihtuvat edustajat (2+2), jotka valitaan aina kaksivuotiskaudeksi kerrallaan. Työryhmä kokoontuu 4–5 kertaa vuodessa läsnä tai etänä ja viestii lisäksi ajankohtaisista asioista tarpeen mukaan.

Kuopion AKE-tiimi toteuttaa jaideoi käytännön kehittämistyötä. Tiimiin kuuluvat koordinaattori sekä kolme informaattikkoa. Kirjastotoimenjohtaja tukee ja kehittää

tiimin toimintaa sekä vastaa tehtävän toteutuksesta. Tiimin jäsenet tekevät AKE-työtä osan työajastaan. Jokaisella AKE-työntekijällä on omat vastualueensa sekä paikallisessa että kansallisessa työssä, mutta tehokas työskentely mm. Teams-ym-päristössä varmistaa sen, että kuka tahansa voi tarvittaessa sijaistaa toista. Tiimi kokoontuu viikottain, järjestää välillä kokonaisia suunnittelupäiviä ja työskentelee muutoinkin samassa työtilassa, jotta kaikilla on AKE-työn tekemiseen tarvittava tuki. Tiimin osaamista ylläpidetään mm. kansallisella yhteistyöllä ja tarpeenmu-kaisiin koulutuksiin osallistumalla.

Alueellisen kehittämistyön rahoitusta ja resursseja suunnitellaan yhdessä kirjastoimenjohtajan ja kirjaston hallintopalveluvastaavan kanssa.

VERKOSTOITUMINEN JA YHTEISTYÖ

Alueen kirjastojen välistä verkostoitumista ja yhteistyötä tuetaan monin eri tavoin. Kirjastoille tärkeimpiä tapoja on kartoitettu keskustelujen avulla, ja alueen etäkahvit ja muut etänä järjestettävät tilaisuudet on koettu tällä hetkellä tärkeimiksi. Etänä työskentelemisestä onkin tullut tärkeä osa kirjastoammattilaisten osaamisen kehittämistä. Esimerkiksi alueen kirjastojen johtajat ja esimiehet muodostavat yhdessä verkoston, joka kokoontuu säännöllisesti etäyhteyksin keskustelemaan ajankohtaisista asioista. Etätilaisuuksien myötä ihmiset ovat tulleet toisilleen tutummiksi, jolloin myös kollegan puoleen kääntyminen on helpompaa.

Kyselyissä ja haastatteluissa on ilmennyt, että suurin osa pitää etänä tapahtuvaa verkostoitumista tärkeänä, sillä Savon alueen välimatkat ovat pitkiä, eikä koulutuksiin irrottautuminen toiselle paikkakunnalle ole usein mahdollista. Osa kokee myös kasvotusten tapahtuvan verkostoitumisen tärkeäksi. Vuoden 2024 aikana järjestetään verkostoitumista tukevia lähikoulutuksia ja -tilaisuuksia sekä opintomatka. Seurataan edelleen keskustelujen avulla lähitapaamisten tarvetta, ja lisäämään niitä tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Itä-Suomen johtajien ja esihenkilöiden tukipiiri -kokonaisuutta on toteutettu jo vuodesta 2022 alkaen yhdessä Joensuun AKEn ja Itä-Suomen AVIn kanssa. Tukipiiri on suunnattu erityisesti uusille Itä-Suomen kirjastojen johtajille, jotka tarvitsevat työhönsä vertaistukea tai haluavat muuten vaihtaa ajatuksia kollegoiden kanssa. Tukipiiri on kokoontunut säännöllisesti etänä ja työskentelyä on syvennetty Libopissa. Keskustellaan tukipiirin jatkosta vuodelle 2024.

Koronapandemian aikaan alueellamme toimineet **osaajaverkostot** hiipuivat osittain. Tarkastellaan vuonna 2024 osaajaverkostojen tämänhetkistä tarvetta. Mikäli tarve jollekin tietylle tai useammalle verkostolle ilmenee, niin perustetaan tarvittava osaajaverkosto ja suunnitellaan toiminnan idea ja tavoitteet, jäsenten kartoitus sekä verkoston vetäjän valinta. Osaajaverkostoja voidaan tukea mm. tukemalla tiedottamista ja resursoimalla mahdollisia tapaamisia. Itä-Suomen laajuisten verkostojen aktivointia ja tukemista suunnitellaan yhdessä Joensuun AKEn kanssa.

Tuetaan edelleen mahdollisuutta lähteä **vertaisoppimaan** toiseen Savon alueen kirjastoon. Vertaisoppimismatkat ovat pääsääntöisesti yhden päivän suunnitelmallisia opintomatkoja. Vertaisoppiminen on tehokas keino kehittää henkilöstön osaamista, jakaa hyviä käytänteitä ja verkostoitua. Kokemukset vertaisoppimisesta ovat olleet erittäin positiivisia. Viestitään vuonna 2024 tehokkaasti tästä mahdollisuudesta ja kannustetaan alueen kirjastolaisia kokeilemaan vertaisoppimista.

Ollaan mukana **kansallisessa mentoriohjelmassa**: Joensuun, Kuopion, Porvoon, Rovaniemen, Tampereen ja Vaasan AKE-kirjastot järjestävät yhteistyössä kaikille kirjastoalan työntekijöille suunnatun vuoden mittaisen mentorointiohjelman, joka käynnistyy vuoden 2024 alussa. Ohjelman keskeisiä teemoja ovat hiljainen tieto, osallisuus, viestintä, itsensä johtaminen ja yhteistyö. Mentorointi on mukaan ilmoittautuneille erinomainen tapa saada uusia näkökulmia, osaamista, tukea ja verkostoja tukemaan kirjastotyön arkea.

Vuoden 2024 aikana jatketaan **vierailuja alueen kirjastoissa**. Kirjastovierailut ovat tärkeitä ja antoisia toiminnan kehittämisen kannalta: vierailuilla kuullaan kirjastojen kuulumisia, arjen haasteita ja onnistumisia, kerätään ideoita sekä muille kirjastoille että AKE-toiminnan kehittämiseksi ja kerrotaan AKE-työn ajankohtaisista asioista. Kaikki kirjastot kierrettiin AKE-toiminnan alussa, ja sen jälkeen kirjastoissa on käyty tarpeen mukaan esim. lähiohjaamassa ja opettamassa digitaitoja henkilökunnalle. Koronavuosien jälkeen vierailuja on tehty taas aktiivisemmin, ja niitä on haluttu kohdentaa erityisesti alueemme pieniin kirjastoihin. Vuonna 2024 vierailuja jatketaan etenkin niihin kirjastoihin, joissa ei olla hetkeen käyty. Matkoja voidaan toteuttaa myös yhdessä Itä-Suomen AVIn kanssa. Vierailujen antia hyödynnetään myös mm. siinä, miten saatetaan yhteen toisia kirjastoja (vertaisoppiminen), kutsutaan henkilökuntaa puhujiksi mukaan etäkahveille tai tuotetaan artikkeleita kirjastojen hyvistä käytänteistä verkkosivuille ja someen.

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN JA HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN JAKAMINEN

Savon alueella on paljon pieniä kirjastoja vähäisellä henkilökuntamäärällä, pitkät välimatkat ja paikoin huonot kulkuyhteydet. Alueen 26 pääkirjastosta 19 kirjastoa on alle 10 000 asukkaan kunnassa. Tästä syystä etäosallistumismahdollisuus on ollut alueella alusta saakka tärkeää. Vuonna 2024 koulutuksia järjestetäänkin edelleen runsaasti etänä, mutta myös lähikoulutuksina ja hybridikoulutuksina.

Osaamisen kehittämisessä pyritään monimuotoisuuteen. Koulutusten järjestämisessä on järkevää säilyttää etätyöskentelyn parhaat asiat: etäosallistumismahdollisuus lisää alueen kirjastojen tasapuolista mahdollisuutta osallistumiseen, ja monet koulutukset (esimerkiksi *digiä tunnissa* -koulutussarja) toimivat parhaiten etänä. On kuitenkin luotava myös kohtaamisen paikkoja ja järjestettävä läsnäolo-koulutuksia silloin kun se on perusteltua. Mukana koulutuksissa voi olla esimer-

kiksi ryhmätyöskentelyä, verkostoitumista, työpajoja tai tutustumiskäyntejä. Jatketaan myös erilaisten koulutusmuotojen kokeilua, esimerkiksi koulutuksen teorioisuus voi olla etänä tai tallenteena ja käytännönläheinen osuus voi kiertyä paikan päällä muutamalla paikkakunnalla.

Vuoden 2024 osaamisen kehittämisen pääteemoja ovat toimiva kirjastotila sekä vaikuttava & osallistava kirjasto.

Toimivan kirjastotilan teemassa paneudutaan kirjastotilaan myös turvallisen tilan näkökulmasta – sekä henkisesti että fyysisesti turvallisen. Paneudumme kirjastotilan turvallisuuteen käytännössä, turvallisen tilan periaatteisiin sekä moninaisuusosaamiseen. Tutustumme uusiin, uudistettuihin ja kiinnostaviin kirjastotiloihin mm. virtuaalimatkojen avulla, jota kokeilemme uutena toimintamuotona. Teemme myös opintomatkan rajatulle osallistujamäärälle tähän teemaan liittyen. Toimiva kirjastotila edellyttää henkilökunnalta kirjastotyön muutoksessa luovimista, uusia työn tekemisen tapoja ja resilienssiä, joihin myös paneudumme tämän teeman yhteydessä.

Vaikuttava ja osallistava kirjasto -teemassa pyrimme löytämään keinoja sekä vaikuttavaan markkinointiin että tapahtumatuotantoon. Tutustumme työkaluihin, joiden avulla kirjaston vaikuttavuutta voisi nostaa kunnassa. Nostamme esiin erityisesti Savon alueella toteutettuja vaikuttavia tapahtumia ja kirjastojen erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa demokratiätehtävää.

Näiden painopisteiden lisäksi jatkamme digiosaamisen sekä kirjallisuuden sisältö- ja vinkkausosaamisen kehittämistä. Digiosaamisen kehittämisessä huomioidaan erityisesti digiopastuksen rajat ja niistä viestiminen asiakkaille sekä tekoäly. Digi-taitoja kehitetään mm. säännöllisellä **digia tunnissa** -koulutussarjalla sekä **digivartit**-tietoisuuksilla (toteutetaan Itä-Suomen laajuisesti yhdessä Joensuun AKE:n kanssa). Käytössä on myös **lainattavia laitelootia**, joita voi pyytää omaan kirjastoon tutustuttavaksi ja hyödynnettäväksi. Kirjallisuuteen liittyvää osaamista kehitetään edelleen **lanu-vinkkikahveilla**, jotka ovat saaneet paljon kiitosta. Huomioidaan lisäksi myös aikuisten kauno- ja tietokirjallisuuden sisältöjen tuntemus. Vinkkikahveilla alueen kirjastolaiset vinkkaavat toisilleen, jolloin opitaan sekä vinkkaamisen tavoista että kirjallisuudesta. Välillä mukana on myös asiantuntijavieraita.

Osaamisen kehittämisen painopisteet 2024:

1. TOIMIVA KIRJASTOTILA

- **Uudet, uudistetut ja kiinnostavat kirjastotilat**
  - Virtuaalimatkat
  - Muuttunut kirjastotyö (resilienssi, vanhasta luopuminen)
  - Opintomatka
- **Turvallinen kirjastotila**
  - Turvallisemman tilan periaatteet
  - Kirjastotilan turvallisuus käytännössä
  - Moninaiset asiakkaat, moninaisuusosaaminen

2. VAIKUTTAVA JA OSALLISTAVA KIRJASTO

- **Vaikuttava markkinointi** (ideoita ja työkaluja nostaa kirjaston vaikuttavuutta kunnassa)
- **Vaikuttava tapahtumatuotanto** (hyviä esimerkkejä etenkin Savosta, demokratia-tapahtumat)

3. DIGIOSAAMISEN KEHITTÄMINEN

- Tekoäly
- Digia tunnissa (esim. saavutettavuustyökalut, verkon vaarat)
- Digiopastamisen rajat -julistet asiakkaille ja opas henkilökunnalle
- Digivartit Joensuun AKE:n kanssa

4. KIRJALLISUUS

- Lasten ja nuorten vinkkikahvien lisäksi myös aikuisten aineistojen sisältöjä

Aihepiirien ympärille suunnitellaan monipuolisia koulutuskokonaisuuksia: webinaareja, koulutuspäiviä, työpajoja, aineistonostoja, omaehtoista opiskelua, etäkahveja tai keskustelutilaisuuksia. Tärkeimmistä koulutuksista tehdään tallenteet, jotka tuotetaan saavutettaviksi. Saavutettavat tallenteet ovat henkilökunnan katsottavissa pysyvästi tai sopimuksen mukaan, mikä on erityisen tärkeää pienten kirjastojen henkilökunnan kouluttautumisen näkökulmasta. Tekstityspalvelu hankitaan ulkopuolisena palveluna.

Tehdään koulutussuunnittelussa yhteistyötä etenkin Itä-Suomen AVIn ja Joensuun AKEn kanssa.

Etäkahveista on tullut alueellamme erittäin toimiva ja kiiteltu toimintamuoto. Etäkahveilla pureudutaan aina ajankohtaisiin asioihin ja osallistumisen kynnys on haluttu tehdä mahdollisimman matalaksi (ei ennakkoilmoittautumista, lyhyt kesto). Etäkahveja järjestetään spesifien teemojen ympärille lähes viikoittain. Säännöllisesti järjestetään mm. johtajien ja esimiesten etäkahvit, digiä tunnissa - etäkahvit, kirjavinkkikahvit sekä digivartit yhdessä Joensuun AKEn kanssa. Etäkahvien aiheitoiveita huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Etäkahveja voi hyödyntää esimerkiksi kiinnostavien hankkeiden esittelyyn tai koulutustilaisuuksien jälkeiseen keskusteluun.

Seurataan tilaisuuksien alueellista kattavuutta ja pyritään siihen, että osaamisen kehittämisen toimet kohdistuvat tasapuolisesti alueen kirjastoihin. Ideoidaan ja kokeillaan rohkeasti myös muita osaamisen kehittämisen muotoja ja jätetään tilaa akuuttiin tarpeeseen reagoimiselle. Kaikista tilaisuuksista kerätään palautetta. Palautekyselyissä kysytään myös sitä, miten osallistuja vie tilaisuuden antia eteenpäin työyhteisössään ja kuinka hän pystyy hyödyntämään oppimaansa. Tällä halutaan ohjata ajatuksia siihen, että koulutusten anti kulkeutuisi eteenpäin.

Liboppi on yleisten kirjastojen henkilökunnalle tarkoitettu verkko-oppimisalusta. Hyödynnetään Libopin valtakunnallisia ja alueellisia sisältöjä täydennyskoulutuksen järjestämisessä. Lisäksi osallistutaan Libopin valtakunnallisen toimituskunnan työhön sekä oppimisalustan valtakunnalliseen kehittämiseen. Järjestetään säännöllisiä tuki- ja vinkkikahveja Libopin käytöstä ("makupaloja Libopista") ja tuotetaan Liboppiin sisältöä omien resurssien mukaan.

VIESTINTÄ

Viestintää toteutetaan oman viestintäsuunnitelman mukaisesti. Viestinnän tavoitteena on viestiä selkeästi ja ajantasaisesti Savon AKEn toiminnasta sekä tuoda esille alueen kirjastojen vahvuuksia, hyviä käytäntöjä, ideoita, kokemuksia ja ajankohtaisia asioita. Lisäksi viestinnällä on tärkeää edistää kirjastojen verkostoitumista ja vuoropuhelua sekä kirjastojen näkyvyyttä kunnassa.

Pääasialliset viestintäkanavat ovat Savon AKE:n uutiskirje sekä verkkosivu <http://savonake.fi>. Uutiskirjeeseen kootaan tärkeimmät ajankohtaiset asiat, ja se lähetetään alueen kirjastoille noin kerran kuussa. Tärkeimmistä koulutustilaisuuksista ja muista osaamisen kehittämisen asioista viestitään lisäksi erikseen sähköpostitse. Käytössä ovat myös sosiaalisen median kanavat Facebook ja Instagram. Myös alueen kirjastoille mahdollistetaan sisällön tuottaminen sivustolle, ja jakamisen kulttuuria pyritään vahvistamaan edelleen.

Hyödynnetään viestinnässä ja verkostojen tukemisessa Teams-alustaa, jossa Savon kirjastoilla on yhteinen tiimi. Käytössä olevista viestintäkanavista muistutellaan uutiskirjeissä ja koulutusten yhteydessä.

ANTOKAUKOLAINAUS

Yhtenä alueellisen kehittämistehtävän toteutustapana esitetään kirjastolain esitöissä kaukolainojen antaminen muille yleisille kirjastoille, ja tästä antokaukolainauksesta syntyvät postituskulut katsotaan katettavaksi valtionavustuksella. Antokaukolainausta hoitaa kirjastovirkailija 20 % työpanoksella.

KANSALLINEN YHTEISTYÖ

Alueellista kehittämistyötä hoitavat henkilöt ovat aktiivisesti mukana kansallisessa yhteistyössä ja osallistuvat muiden alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen välisiin tapaamisiin ja viestintään, työryhmiin, Liboppi-toimituskuntaan, kansallisen mentoriohjelman koordinointiin, *Kartta oppimisen poluille* -yhteisjulkaisun tekoon, hyvien ideoiden jakamiseen ja kansallisella tasolla tehtävään kehittämistoiminnan suunnitteluun. On huomioitava myös alueellista kehittämistyötä hoitavan henkilöstön oman osaamisen ylläpitäminen. Osaamisen kehittämiseen voivat kuulua kouluttautumisen lisäksi esimerkiksi vierailut muihin alueellista kehittämistehtävää hoitaviin kirjastoihin tai muihin organisaatioihin. Savon AKE on mukana kesän 2024 kirjastopäivillä, jotka järjestetään Kuopiossa.

Kuopion kaupunginkirjasto toimii alueellisen kehittämistehtävän kirjastona yhteistyössä muiden alueellista kehittämistehtävää hoitavien yleisten kirjastojen, Seinäjoen erityistehtävää hoitavan kirjaston, valtakunnallista kehittämistehtävää hoitavan yleisen kirjaston ja muiden kirjastojen kanssa, muodostaen yhdessä kansallisen kirjastoverkon.